

**ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ  
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ԻՐԱՎԱՍՏԵՂԾ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ  
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ**

**Լիլիթ Մուրադյան**

*ՀՀ ԳԱԱ Փրկիստիպայության, սոցիոլոգիայի և  
իրավունքի ինստիտուտի հայցորդ*

Մեզանում կատարված սահմանադրական փոփոխությունների անհրաժեշտությունը բխում էր նաև իրավաստեղծ գործունեության կատարելագործման և գործող օրենսդրության բարելավման տեսանկյունից: Ոչ արդյունավետ իրավաստեղծ գործունեությունը բոլոր մակարդակներում և հակասական ու իրավունքի բացերով գործող օրենսդրությունը<sup>1</sup> հակասում են շուկայական հարաբերությունների բնականոն շրջանառությանը և ողջ հասարակության առաջընթաց զարգացմանը: Սահմանադրությունը պետության հիմնական օրենքն է, որը սահմանում է մարդու և պետության միջև փոխհարաբերությունների, ինչպես նաև պետական իշխանության կազմակերպման հիմնարար կանոնները: Յուրաքանչյուր ժամանակակից սահմանադրություն ունի երկու առաջնային խնդիր՝ երաշխավորել մարդու հիմնական իրավունքները և սահմանել ժողովրդավարության ու իրավական պետության պահանջներին համապատասխանող պետական իշխանության մարմինների համակարգ:

Սահմանադրություններն ի սկզբանե ստեղծվում են առավել երկար կյանք ունենալու ակնկալիքով: Մակայն հասարակությունն ինքնին հարափոփոխ է, հետևաբար, հրամայական է դառնում սահմանադրությունների այնպիսի ձկունությունը, որը նպաստում է հասարակության զարգացմանը: Առաջադիմական սահմանադրությունը պետք է ունենա այնպիսի բովանդակություն, որը մի կողմից հնարավորություն տա ընթացիկ օրենսդրության միջոցով արագ և արդյունավետ արձագանքելու հասարակական հարաբերություններում տեղի ունեցող փոփոխություններին, իսկ մյուս կողմից՝

---

<sup>1</sup>Մանրամասն տե՛ս **Հակոբյան Ն. Ա.**, Բացերն իրավունքում և դրանց լրացման իրավաբանական եղանակները (միջոցները). համեմատական վերլուծություն: Մեղմագիր իրավ. գիտ. թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության: Երևան, 2017:

թույլ չտա, որ ընթացիկ օրենսդրությունը նենգափոխի սահմանադրության էությունը:

Անկախ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունն ընդունվել է 1995թ. հուլիսի 5-ին՝ համաժողովրդական հանրաքվեով: Այդ հանրաքվեին հաջորդել են երկու ծավալուն սահմանադրական փոփոխություններ, որոնք ընդունվել են 2005թ. նոյեմբերի 27-ի և 2015թ. դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեներով: Ընդվորում՝ նշված սահմանադրական փոփոխությունները նշանակալի նոր կարգավորումներ են ներմուծել 1995թ. Սահմանադրությունում, որոնք վերաբերել են Սահմանադրության բոլոր գլուխներին:

Պետք է նշել, որ ինչպես 1995թ. Սահմանադրության սկզբնական տեքստը, այնպես էլ 2005թ. սահմանադրական փոփոխությունները զգալի թերություններ են պարունակել, ինչն էլ պայմանավորել է 2015թ. սահմանադրական փոփոխությունների լայնածավալ բնույթը<sup>2</sup>:

Հակիրճ անդրադառնալով Հայաստանի Հանրապետության 1995թ. Սահմանադրության հիմնական թերություններին և խնդիրներին<sup>3</sup>, մասնավորապես պետք է առանձնացնել հետևյալը.

- Այն «իշխանակենտրոն» սահմանադրություն էր՝ «անձնակենտրոն» իշխանական համակարգով: Այդ սահմանադրության առանցքը ոչ թե մարդն էր՝ իր հիմնական իրավունքներով, այլ Հանրապետության նախագահը՝ իշխանության բոլոր ճյուղերի նկատմամբ իր գերակա դիրքով:

- Ձևականորեն հռչակելու իշխանությունների տարանջատման սկզբունքը՝ այդ Սահմանադրությունն իր բոլոր կառուցակարգերով իշխանության միակ կենտրոն էր դարձնում Հանրապետության նախագահին՝ նրան ստորադասելով ինչպես գործադիր, այնպես էլ օրենսդիր և դատական իշխանությունները:

- Հանրապետության նախագահին իր հայեցողությամբ նշանակում և ազատում էր վարչապետին, նախագահում Կառավարության նիստերը, վավերացնում Կառավարության որոշումները:

---

<sup>2</sup> Մանրամասն տե՛ս **Դանիելյան Գ. Բ.** Սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգի դրույթները և դրանց իրացման հիմնական ուղղությունները, Երևան, 2015:

<sup>3</sup>Տե՛ս նաև **Հարությունյան Գ., Պողոսյան Վ.**, Առաջաբան // Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ, ընդհ. խմբ.՝ **Հարությունյանի Գ., Վաղարշյանի Ա.**, Երևան, «Իրավունք», 2010, էջ 25-26:

• Հանրապետության նախագահը կարող էր գրեթե առանց սահմանափակումների արձակել Ազգային ժողովը:

• Հանրապետության նախագահը՝ որպես արդարադատության երաշխավոր, մի կողմից գլխավորում էր Արդարադատության խորհուրդը, մյուս կողմից ինքն իրեն առաջարկում էր դատավորների բոլոր թեկնածուներին:

Նման համակարգում, հատկապես հաշվի առնելով նորանկախ Հայաստանի իրավական և քաղաքական մշակույթի մակարդակը, գրեթե անհնար էր իրագործել նույն Սահմանադրության անփոփոխ 1-ին և 2-րդ հոդվածներում ամրագրված ժողովրդավարության և իրավական պետության սկզբունքները: Դրանց իրականացումը գերազանցապես պայմանավորված էր Հանրապետության նախագահի քաղաքական կամքով, բայց ոչ նրա առջև դրված սահմանադրական պահանջներով և պարտադրանքներով: Բոլորովին էլ պատահական չէր, որ Սահմանադրության ընդունումից ընդամենը մի քանի տարի անց, արդեն 1998թ., երկրի առջև իր ամբողջ սրությամբ ծառացավ Սահմանադրության փոփոխության խնդիրը<sup>4</sup>: Այդուհանդերձ, չի կարելի նաև թերագնահատել 1995թ. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության դերն այն պատմաքաղաքական համատեքստում, որում այն ընդունվեց: Սահմանադրաիրավական մեծ ժառանգություն չունեցող և անկախ պետականության կայացման առաջին քայլերն անող Հայաստանում 1995թ. Սահմանադրությունն էական դեր ունեցավ ժողովրդավարության հաստատման, իրավական պետության արմատավորման, ճգնաժամային իրավիճակներում սահմանադրական ճանապարհով լուծումներ գտնելու, պետական իշխանության ինստիտուտների աստիճանական կայացման, մարդու իրավունքների պաշտպանության սահմանադրական երաշխիքների ամրագրման գործում<sup>5</sup>:

2005թ. սահմանադրական բարեփոխումները պայմանավորված էին ինչպես երկրի ներքին զարգացման հրամայականներով, այնպես էլ 2001թ. Եվրոպայի խորհրդին անդամակցելու արդյունքում ստանձնած

---

<sup>4</sup>Տե՛ս Պողոսյան Վ., Թովմասյան Հ., Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը. Համառոտ պարզաբանումներ, Երևան, 2005, էջ 23-25:

<sup>5</sup>Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգ, Երևան, Տիգրան Մեծ, 2014, էջ 18-21:

պարտավորություններով: Այդ բարեփոխումները, կարևոր քայլ լինելով հիմնական իրավունքների երաշխավորման և պաշտպան-տարիզմի<sup>6</sup> զարգացման ճանապարհին, այդուհանդերձ, ամբողջա-կանորեն չկարողացան լուծել «մարդակենտրոն» սահմանադրության ստեղծման և պատասխանատու իշխանական համակարգի հիմնա-խնդիրները: Կրճատելով Հանրապետության նախագահի լիազորու-թյունները և ավելի շատ իշխանություն վերապահելով Ազգային ժողովին՝ Սահմանադրությունը, այնուամենայնիվ, պահպանեց «կիսանախագահական» կառավարման համակարգը, որը քաղաքական պրակտիկայում հանգում է «գերնախագահական» համակարգի, եթե Հանրապետության նախագահը և խորհրդա-րանական մեծամասնությունը ներկայացնում են նույն քաղաքական ուժը: Լիարժեք չէին նաև անմիջականորեն գործող սահմանադրական իրավունքների երաշխավորման, մարդու իրավունքների սահմանափակումներին և իշխանության հայեցողության սահ-մանների հստակեցմանը վերաբերող սահմանադրաիրավական լուծումները, որոնք հետ էին ընկնում եվրոպական արդի սահմանադրական զարգացումների միտումներից<sup>7</sup>:

Մինչդեռ իրավական պետությունում իշխանությունը սահմանա-փակված է մարդու անմիջականորեն գործող հիմնական իրավունք-ներով, իսկ պետական իշխանական համակարգի գործունեության հիմքում ընկած է իշխանությունների բաժանման և հավասարա-կշռման սկզբունքը: Կենսունակ և ուժեղ հասարակությունում գերակայում են քաղաքական ազատություններն ու բազմակար-ծությունը, իսկ ժողովրդավարական քաղաքական համակարգն ապահովում է այնպիսի մեխանիզմներ, որոնք հանրության ձայնը վճռորոշ են դարձնում հանրային իշխանությունների գործունեության համար: Հետադարձ հայացք գցելով անկախ Հայաստանի անցած քառորդդարյա ճանապարհին՝ կարելի է արձանագրել, որ 2015թ. սահմանադրական բարեփոխումներն անհրաժեշտ էին երկրի կայուն զարգացումը երաշխավորելու և իրավական, քաղաքական, տնտեսական առաջընթաց ապահովելու համար: Սահմանադրական

<sup>6</sup> Մանրամասն տե՛ս **Մանուկյան Ա.**, Պաշտպանտարիզմի կայացման հիմնախնդիրները ՀՀ Սահմանադրության իրացման համատեքստում: Երևան, 2019:

<sup>7</sup> Տե՛ս նույն տեղը, էջ 21-27:

բարեփոխումներով հետապնդվող նպատակները հիմնականում հանգում են հետևյալին.

- «մարդակենտրոն» սահմանադրական համակարգի ստեղծում, մարդու իրավունքների երաշխավորման և պաշտպանությունն էապես նոր մակարդակ,

- պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացում, իշխանության պատասխանատվության մեծացում և իշխանության սահմանափակում իրավունքով,

- առավել վստահելի ընտրական համակարգի ներդրում,

- երկրում քաղաքական իշխանության գերկենտրոնացվածության հաղթահարում և ժողովրդավարական քաղաքական համակարգի ձևավորում,

- Ազգային ժողովի քաղաքական մեծամասնության և քաղաքական փոքրամասնության միջև քաղաքակիրթ փոխհարաբերությունների հաստատում՝ ի շահ պետության կայուն զարգացման,

- երկրում վստահություն վայելող արդարադատության կայացում և դատարանների անկախության, անաչառության ամրապնդում,

- անմիջական ժողովրդավարության սկզբունքի առավել արդյունավետ իրացման սահմանադրական երաշխիքների ամրապնդում:

Նշված նպատակները հնարավոր չէր արդյունավետ իրագործել առանց սահմանադրական բարեփոխումների: Ընդվորում, երկրում առկա հիմնախնդիրներից շատերը պայմանավորված են սահմանադրական կիսալուծումներով, ներքին հակասություններով, որոնք, վերարտադրվելով օրենսդրության մեջ ու իրավակիրառական պրակտիկայում, պատճառ են դարձել սահմանադրական օրինականության պակասի ու հանրային լուրջ դժգոհությունների:

Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանադրական բարեփոխումների գործընթացի մեկնարկը տրվել է Հանրապետության նախագահի 2013թ. սեպտեմբերի 4-ի հրամանագրով՝ Հանրապետության նախագահին առընթեր սահմանադրական բարեփոխումների մասնագիտական հանձնաժողովի ստեղծմամբ<sup>8</sup>:

---

<sup>8</sup>Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության նախագահի 2013թ. սեպտեմբերի 4-ի «Հայաստանի Հանրապետության նախագահին առընթեր սահմանադրական բարեփոխումների մասնագիտական հանձնաժողով ստեղծելու մասին» ՆՀ-207-Ն հրամանագիր, «Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագիր»

2014թ. ապրիլին սահմանադրական բարեփոխումների հանձնաժողովը Հանրապետության նախագահին է ներկայացրել սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգը<sup>9</sup>: Հայեցակարգի վերաբերյալ «ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» Եվրոպական հանձնաժողովը (այսուհետ՝ Վենետիկի հանձնաժողով) 2014թ. հոկտեմբերի 13-ի կարծիքում նշում է, որ «Սահմանադրական բարեփոխումների նախագծում առաջ քաշված իրավական դիրքորոշումները համահունչ են Վենետիկի հանձնաժողովի ավանդական մոտեցումներին և հաշվի են առնում այն տեսակետները, որոնք արտահայտվել էին Վենետիկի հանձնաժողովի զեկուցողների կողմից»<sup>10</sup>:

2015թ. մարտի 14-ին՝ գրեթե մեկ տարվա հանրային քննարկումներից հետո, Հանրապետության նախագահը հավանություն տվեց հայեցակարգին, և սահմանադրական բարեփոխումների հանձնաժողովը սկսեց Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի մշակումը:

2015թ. հուլիսի 15-ին հրապարակվեցին Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի 1-7-րդ և 10-րդ գլուխները, որոնց վերաբերյալ Վենետիկի հանձնաժողովը հուլիսի 30-ին հրապարակեց իր նախնական կարծիքը<sup>11</sup>:

2015թ. օգոստոսի 4-ին հրապարակվեցին Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի՝ հանրային քննարկումների արդյունքներով փոփոխված արդեն 1-15-րդ գլուխները, որոնց վերաբերյալ Վենետիկի հանձնաժողովը 2015թ. սեպտեմբերի 11-ին ներկայացրեց իր 2-րդ նախնական եզրակացությունը: Դրանում, մասնավորապես, նշված է. «Հայաստանի սահմանադրական հանձնաժողովի կողմից իրականացված աշխատանքը չափազանց բարձր որակի է և արժանի է աջակցության ու դրվատանքի: Վենետիկի

---

(այսուհետ՝ ՀՀՊՏ), 2013.09.11/49(989), հոդ. 829:

<sup>9</sup> Տե՛ս նույն տեղը՝ էջ 17-66:

<sup>10</sup> Տե՛ս Venice Commission, Opinion on the Draft Concept Paper on the Constitutional Reforms of the Republic of Armenia, CDL-AD(2014)027, կետ 84:

<sup>11</sup> Տե՛ս Venice Commission, Preliminary Opinion on the Draft Amendments to Chapters 1 to 7 and 10 of the Constitution of the Republic of Armenia, CDL-PI(2015)015; Venice Commission, First Opinion on the Draft Amendments to the Constitution (chapters 1 to 7 and 10) of the Republic of Armenia, 29 October 2015, CDL-AD(2015)037:

հանձնաժողովի հետ անկեղծ երկխոսության և արգասաբեր փոխանակումների մթնոլորտը շարունակական է եղել և հնարավորություն է ընձեռել Սահմանադրական հանձնաժողովին պատրաստելու մի տեքստ, որն այժմ համապատասխանում է միջազգային չափանիշներին: ... Վենետիկի հանձնաժողովը մեկ անգամ ևս ընդգծում է Հայաստանի քաղաքական բոլոր ուժերի և քաղաքացիական հասարակության հետ բաց և շարունակական երկխոսության կարևորությունը, որպեսզի այս սահմանադրական փոփոխություններն ընդունվեն խորհրդարանի կողմից, իսկ հետագայում՝ հանրաքվեով, ինչը հետագա կարևոր քայլ կհանդիսանա դեպի ժողովրդավարություն Հայաստանի անցման համար»<sup>12</sup>:

2015թ. օգոստոսի 20-ին սահմանադրական բարեփոխումների հանձնաժողովը, հանրային քննարկումների արդյունքում և Վենետիկի հանձնաժողովի առաջարկների հիման վրա, հաստատեց և հրապարակեց Սահմանադրության փոփոխությունների վերանայված տարբերակը և դրա հիմնավորումները: 2015թ. օգոստոսի 21-ին Հանրապետության նախագահը հավանություն տվեց Սահմանադրության փոփոխություններին և այն ներկայացրեց Ազգային ժողով<sup>13</sup>:

Ազգային ժողովը սահմանադրական փոփոխությունների նախագիծը քննարկեց 2015թ. սեպտեմբերի 15-18-ի նիստերում, որից հետո 2015թ. հոկտեմբերի 5-ին Ազգային ժողովը համաձայնություն տվեց Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը հանրաքվեի դնելու՝ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի նախաձեռնությամբ<sup>14</sup>: Հայաստանի Հանրապետության նախագահի 2015թ. հոկտեմբերի 8-ի հրամա-

---

<sup>12</sup> Sté u Venice Commission, Second Preliminary Opinion on the Draft Amendments in particular to Chapters 8, 9, 11 to 16 of the Constitution of the Republic of Armenia, 11 September 2015, CDL-PI(2015)Q19, կետ 85 U 88: Sté նաև. Venice Commission, Second Opinion on the Draft Amendments to the Constitution (in particular to chapters 8, 9, 11 to 16) of the Republic of Armenia, 28 October 2015, CDL-AD(2015)038:

<sup>13</sup> Sté u Ն-849-21.08.2015-ՊԻ, հասանելի է <http://parliament.am> կայքից:

<sup>14</sup> Sté u Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի «Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը հանրաքվեի դնելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու մասին» 2015թ. հոկտեմբերի 5-ի N 173 որոշում:

նագրով Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը դրվեց հանրաքվեի, և հանրաքվեի օր նշանակվեց 2015թ. դեկտեմբերի 6-ը<sup>15</sup>: Հանրաքվեի արդյունքներով Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծն ընդունվեց: Ըստ պաշտոնական տվյալների՝<sup>16</sup> ընտրական իրավունք ունեցող 2.566.998 քաղաքացիներից հանրաքվեին մասնակցեց 1.302.613 քաղաքացի, որոնցից 825.521-ը կողմ քվեարկեց 2015թ. փոփոխություններով Սահմանադրության ընդունմանը, իսկ 421.568-ը՝ դեմ: Անվավեր ճանաչվեց 53.435 քվեաթերթիկ<sup>17</sup>:

ՀՀ փոփոխված Սահմանադրությունն ուղղակիորեն նախատեսում է գործող օրենսդրության ամբողջական նորացում կամ կատարելագործում՝ օրենսդրական փոփոխությունների և լրացումների միջոցով: Փոփոխված Սահմանադրությունն էական նորամուծություն է մտցրել ազգային օրենսդրության աղբյուրների համակարգում, այն է՝ «սահմանադրական օրենք» հասկացությունը, որն իրավաբանական ուժով զիջում է միայն ՀՀ Սահմանադրությանը (տես՝ ՀՀ Սահ. 5-րդ հոդ. 2-րդ մաս): ՀՀ Սահմանադրությունը սպառնչ կերպով թվարկում է այն իրավակարգավորումները, որոնց վերաբերյալ պետք է ընդունվեն սահմանադրական օրենք: Դրանք են. «Ազգային ժողովի կանոնակարգը, Ընտրական օրենսգիրքը, Դատական օրենսգիրքը, Սահմանադրական դատարանի օրենքը, Հանրաքվեի մասին օրենքը, Կուսակցությունների մասին օրենքը և Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենքը» (ՀՀ Սահ. 103-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Նշված սահմանադրական օրենքներն ընդունվում են հատուկ ընթացակարգով՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երեք հինգերորդով: Հետևաբար, նորընտիր ազգային

---

<sup>15</sup> Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության նախագահի 2015թ. հոկտեմբերի 8-ի «Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության փոփոխությունների հանրաքվե նշանակելու մասին» ՆՀ-754-Ն հրամանագիր: Սահմանադրության նախագիծը հրապարակվել է ՀՀՊՏ, 13.10.2015/ հատուկ թողարկում, հոդ. 9101, Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքում (հասցե [http:// www.azdarar.am](http://www.azdarar.am))՝ 15 հոկտեմբերի 2015թ. «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթի թիվ 185 (6231)-ում՝ 16 հոկտեմբերի 2015թ.:

<sup>16</sup> Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության հանրաքվեի կենտրոնական հանձնաժողովի 2015թ. դեկտեմբերի 13-ի «Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների 2015թ. դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեի արդյունքներն ամփոփելու վերաբերյալ» N 99-Ա որոշում:

<sup>17</sup> Տե՛ս ՀՀՊՏ, 2015.12.21 /Հատուկ թողարկում, հոդ. 1118:

խորհրդարանից պահանջվում է ոչ միայն օրինաստեղծ գործունեության կատարելագործում, այլև ընդունվող օրենսդրական ակտերի (սահմանադրական և սովորական օրենքների) բովանդակության որակական կողմի ապահովում: Դա իր հերթին ենթադրում է նաև պատգամավորների օրինաստեղծ գիտելիքների և հմտությունների առնվազն բավարար մակարդակի ապահովում, օրենսդրական տեխնիկայի կանոնների տիրապետում:

Այս ամենի իրացման համար փոփոխված Սահմանադրությունը բավարար պայմաններ է նախատեսում խորհրդարանում օրինաստեղծ գործունեության կատարելագործման և ընդունվող օրենսդրական ակտերի որակական մակարդակների բարձրացման համար: Այսպես, անցումը կառավարման խորհրդարանական համակարգի՝ մի կողմից բարձրացնում է օրենսդրի դերն ու նշանակությունն իշխանությունների բաժանման համակարգում և հասարակական հարաբերությունների իրավակարգավորումների ոլորտում, մյուս կողմից՝ բարձրացնում է նաև պատասխանատվությունն ընդունված օրենսդրական ակտերի որակական հատկանիշների պատշաճ ապահովման համար:

Խորհրդարանական համակարգում Կառավարությունը բացառիկ պատասխանատվություն է կրում խորհրդարանի առջև, ինչը նպաստում է ինչպես կոլեգիալ կառավարմանը, այնպես էլ քաղաքական կուսակցությունների դերի զգալի բարձրացմանը: Քաղաքական կայուն ինստիտուցիոնալ համակարգի առանցքը քաղաքական կուսակցություններն են, այլ ոչ թե առանձին անհատները: Խորհրդարանական համակարգի պայմաններում վերանում է քաղաքական առճակատումների վտանգը կառավարության և նախագահի միջև, քանի որ վերջինս ստանձնում է վերկուսակցական անաչառ արբիտրի դեր՝ հետևելով քաղաքական դաշտի դերակատարների կողմից Սահմանադրության պահպանմանը: Խորհրդարանական համակարգում երկրի գլխավոր քաղաքական հարթակը խորհրդարանն է, որտեղ հրապարակայնորեն բխիվում են քաղաքական մեծամասնության և քաղաքական ընդդիմության դիրքորոշումները, և որտեղ քաղաքական մեծամասնությունը պարտավոր է հանրությանը ներկայացնել իր կայացրած իրավական որոշումների հիմնավորվածությունը և պատասխանատու լինել դրանց իրավական լեգիտիմության և որակի համար:

## ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Սույն հոդվածում հեղինակը հանգամանորեն քննարկում է սահմանադրական փոփոխությունների անհրաժեշտությունը իրավա-կարգավորումների և իրավաստեղծ գործունեության ոլորտներում՝ դատական և սահմանադրական բարեփոխումների համատեքստում:

**Բանալի բառեր.** դատարիավական բարեփոխումներ, իրավաստեղծ գործունեություն, իրավակարգավորումներ, սահմանադրաիրավական փոփոխություններ, իրավաբանական տեխնիկա:

## НЕОБХОДИМОСТЬ КОНСТИТУЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ПРАВОТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

**Лилит Мурадян**

*Соискатель Института философии,  
социологии и права НАН РА*

## РЕЗЮМЕ

В данной статье автор обстоятельно обсуждает необходимость конституционных изменений в сферах праворегулирования и правотворческой деятельности в контексте судебных и конституционных реформ.

**Ключевые слова:** судебно-правовые реформы, правотворческая деятельность, праворегулирование, конституционно-правовые изменения, юридическая техника.

## THE NEED FOR CONSTITUTIONAL CHANGES IN THE CONTEXT OF LAW-MAKING ACTIVITIES

**Lilit Muradyan**

*Applicant of the Institute of Philosophy,  
Sociology and Law of NAS RA*

## SUMMARY

In this article the author discusses in detail the need for constitutional changes in the law, and order lawmaking areas in the context of judicial and constitutional reforms.

**Keywords:** judicial refas, lawmaking activity, legal order, constitutional and legal changes, legal technique.